

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης: 131/2024
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Ε΄**

Συνεδρίαση της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2024

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Αικατερίνη Γρηγορίου, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ..

Μέλη: Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Αικατερίνη Γαλάνη, Περικλής Αγγέλου, Δημήτριος Καμάρης, Βασιλεία Πελέκου, Αγγελική Αναστοπούλου, Χρήστος Κοραντζάνης, Παντελεήμων Παπαδάκης, Αφροδίτη Καρούκη, Ουρανία Μενδρινού, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Δέσποινα Καλέση, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμ. πρωτ. 20110/18-10-2024 του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Διεπιστημονικού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης.

Ερώτημα: Εάν, για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών Νομικής, που απονέμονται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, δύναται ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. να λαμβάνει υπόψη: α) επιτυχή αποτελέσματα εξετάσεων (δοκιμασίας επάρκειας, διαγωνισμού υποψήφιων δικηγόρων) των άρθρων 17 και 19 του ν.4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων) και β) την πρακτική άσκηση ή και την επαγγελματική πείρα του αιτούντος την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλου σπουδών Νομικής.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους γνωμοδοτεί ως εξής:

Ιστορικό

Στο έγγραφο του ερωτήματος και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, όπως συμπληρώθηκαν με το με αριθμ. πρωτ. 21595/22-11-2024 έγγραφο, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Η Δ.Φ., η οποία είναι κάτοχος του τίτλου Bachelor of Laws in Law που της απονεμήθηκε από το University of Westminster του Ηνωμένου Βασιλείου στις 11-6-2014, υπέβαλε στον ΔΟΑΤΑΠ, κατ' άρθρο 310 παρ.2 του ν. 4957/2022, την από 30-12-2022 αίτηση για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας του τίτλου σπουδών της προς τα πτυχία που απονέμονται από τα Τμήματα Νομικής των ελληνικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

2. Με την από 16-1-2023 με αριθμ. Η.../2023 απόφαση του Προέδρου του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν εισήγησης αξιολογητή, αποφασίσθηκε ότι, προκειμένου ο ως άνω τίτλος σπουδών να αναγνωρισθεί ως ακαδημαϊκά ισοδύναμος προς τα πτυχία των Τμημάτων Νομικής των ελληνικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, η κάτοχός του θα πρέπει να υποβληθεί, σε ΑΕΙ επιλογής της, σε γραπτή δοκιμασία – εξέταση (αντισταθμιστικά μέτρα) στα μαθήματα: 1. Εφαρμογές Αστικού Δικαίου 2. Εφαρμογές Ποινικού Δικαίου 3. Διοικητική Δικονομία και 4. Εφαρμογές Πολιτικής Δικονομίας.

3. Κατά της προαναφερόμενης απόφασης, η ανωτέρω αιτούσα υπέβαλε στον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. την από 15-3-2023 αίτηση επανεξέτασης, με τα συνημμένα σε αυτή, με την οποία ζήτησε την απαλλαγή της από τα ως άνω αντισταθμιστικά μέτρα, προβάλλοντας μεταξύ άλλων ότι έχει εξετασθεί επιτυχώς, στα μαθήματα Αστικό Δίκαιο, Ποινικό Δίκαιο, Ποινική Δικονομία, Συνταγματικό Δίκαιο, Διοικητικό Δίκαιο, Διοικητική Δικονομία και Πολιτική Δικονομία από την Επιτροπή Επάρκειας του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (Δ.Σ.Α.), προκειμένου να αποκτήσει την ιδιότητα της ασκούμενης δικηγόρου, ότι κατόπιν δεκαοκτάμηνης άσκησης της, συμμετείχε στον διαγωνισμό υποψηφίων δικηγόρων και εξετάσθηκε επιτυχώς στο Δημόσιο Δίκαιο / Διοικητική Δικονομία, Κώδικα Δικηγόρων / Κώδικα Δεοντολογίας, Αστικό Δίκαιο / Πολιτική Δικονομία, Εμπορικό Δίκαιο και Ποινικό Δίκαιο / Ποινική Δικονομία, και ότι ασκεί το επάγγελμα της δικηγόρου από 8-2-2021.

4. Τα μέλη της Ειδικής Επιτροπής Επανεξέτασης, κατ' άρθρο 313 του ν.4957/2022, εισηγήθηκαν στις 22-7-2023, να γίνει δεκτό το αίτημα επανεξέτασης και η αιτούσα να απαλλαγεί πλήρως από τα αντισταθμιστικά μέτρα για την ακαδημαϊκή ισοδυναμία του τίτλου σπουδών της. Κατά τα αναφερόμενα στην εισήγησή τους: «... Σε ανάλογες περιπτώσεις, κατά τις οποίες το αίτημα προς τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. για την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλου Νομικής που έχει απονεμηθεί στην αλλοδαπή έπεται επιτυχούς

αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων για την απόκτηση της δικηγορικής ιδιότητας, θα πρέπει να υποβάλλονται από τον αιτούντα ή να ζητούνται από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. τα στοιχεία εκείνα που θα επιτρέπουν την αιτιολογημένη διαπίστωση απουσίας έλλειψης στους αιτούντες όσον αφορά τις γνώσεις τους επί του ελληνικού δικαίου, που παραμένουν παρά την επιτυχή δοκιμασία αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων (δοκιμασία επάρκειας, διαγωνισμός υποψήφιων δικηγόρων)».

5. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν απόφασης του ανωτέρω Δ.Σ., κατά τη 19^η/11-10-2024 συνεδρίαση του, υπέβαλε το εξεταζόμενο ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο:

6. Στο άρθρο 16 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«Άρθρο 16

1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες· η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. ....

2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους ... 3...

5. Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους... 6...».

7. Στα άρθρα 5 και 165 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το κείμενό της διαμορφώθηκε με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας (ν. 3671/2008, Α' 129, ενοποιημένη απόδοση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. 2016/C 202/01), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 5.

1. ... Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. 2... Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη. 3...4. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών. ...».

«Άρθρο 165

1. Η Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία.... 2. Η δράση της

Ένωσης έχει ως στόχο:.... - να ευνοεί την κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικών, μεταξύ άλλων και μέσω της ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών...».

8. Στο προοίμιο και στις διατάξεις των άρθρων III.1, III.3 και VI.1 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ευρωπαϊκή περιφέρεια, που υπεγράφη στη Λισαβόνα την 11η Απριλίου 1997 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.5114/2024 (Α΄ 97/1-7-2024), ορίζεται:

«Σύμβαση για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ευρωπαϊκή περιφέρεια Λισαβόνα, 11.IV.1997.

Προοίμιο

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της παρούσας Σύμβασης,

.... Θεωρώντας ότι η μεγάλη ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων στην ευρωπαϊκή περιφέρεια αντικατοπτρίζει την πολιτιστική, κοινωνική, πολιτική, φιλοσοφική, θρησκευτική και οικονομική ποικιλομορφία της, ένα εξαιρετικό πλεονέκτημα που πρέπει να είναι πλήρως σεβαστό....

Θεωρώντας ότι η αναγνώριση σπουδών, πιστοποιητικών, διπλωμάτων και πτυχίων που αποκτήθηκαν σε άλλη χώρα της ευρωπαϊκής περιφέρειας αποτελεί σημαντικό μέτρο για την προώθηση της ακαδημαϊκής κινητικότητας μεταξύ των Μερών,

Αποδίδοντας μεγάλη σημασία στην αρχή της θεσμικής αυτονομίας και έχοντας επίγνωση της ανάγκης να τηρείται και να προστατεύεται αυτή η αρχή,

Όντας πεπεισμένοι ότι η δίκαιη αναγνώριση των τίτλων σπουδών αποτελεί βασικό στοιχείο του δικαιώματος στην εκπαίδευση και ευθύνη της κοινωνίας....

Συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

Άρθρο III.1

1. Οι κάτοχοι τίτλων σπουδών που εκδίδονται σε ένα από τα Μέρη θα έχουν επαρκή πρόσβαση, κατόπιν αιτήματος στον αρμόδιο φορέα, για την αξιολόγηση αυτών των τίτλων σπουδών.

2. Ως προς αυτό, δεν θα γίνεται καμία διάκριση για κανέναν λόγο... που δεν σχετίζεται με την αξία του τίτλου σπουδών για τον οποίο ζητείται αναγνώριση. Προκειμένου να διασφαλίσει αυτό το δικαίωμα, κάθε Μέρος αναλαμβάνει τη δέσμευση να προβεί στις κατάλληλες διευθετήσεις για την αξιολόγηση μιας αίτησης αναγνώρισης των τίτλων σπουδών αποκλειστικά βάσει των γνώσεων και των δεξιοτήτων του υποψηφίου. ...

Άρθρο III.3

1. Οι αποφάσεις για την αναγνώριση θα λαμβάνονται βάσει κατάλληλων πληροφοριών σχετικά με τους τίτλους σπουδών για τους οποίους ζητείται αναγνώριση. 2....

Άρθρο VI.1

Στον βαθμό που η απόφαση αναγνώρισης βασίζεται στις γνώσεις και τις δεξιότητες που πιστοποιούνται από τον τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κάθε Μέρος θα αναγνωρίζει τους τίτλους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχονται σε άλλο Μέρος, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ουσιαστική διαφορά μεταξύ του τίτλου σπουδών για τον οποίο ζητείται αναγνώριση και του αντίστοιχου τίτλου σε σχέση με το Μέρος στο οποίο ζητείται αναγνώριση.».

9. Στα άρθρα 297-299, 305, 306 και 311 του ν. 4957/2022 «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις» (Α' 141), ορίζεται ότι:

«Άρθρο 297 Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης - Ονομασία και έδρα

Το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία «ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ» (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), που ιδρύθηκε με τον ν. 3328/2005 (Α' 80), εδρεύει στην Αθήνα, εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων... »

Άρθρο 298 Σκοπός

1. Σκοπός του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. είναι:

2. α) η ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών που απονέμονται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, β)... ,

Άρθρο 299 Ορισμοί

Κατά την έννοια του νόμου αυτού:

α) «Ανώτατη εκπαίδευση» είναι η εκπαίδευση που παρέχεται από εκπαιδευτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα ή στην αλλοδαπή ως αναγνωρισμένα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

β) «Αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα» είναι το ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής που αναγνωρίζεται από τα αρμόδια όργανα της χώρας του και το οποίο οργανώνει προγράμματα σπουδών πρώτου, δεύτερου και τρίτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης ή κατ' ελάχιστον ενός εκ των τριών και απονέμει αντίστοιχους τίτλους σπουδών.

γ) «Τίτλος σπουδών» είναι πτυχίο ή δίπλωμα, με το οποίο πιστοποιείται ότι ο κάτοχός του έχει ολοκληρώσει επιτυχώς πρόγραμμα σπουδών πρώτου, δεύτερου ή τρίτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης.

δ)...ζ) «Ακαδημαϊκή ισοδυναμία» είναι η πιστοποίηση ότι ο τίτλος σπουδών που χορηγεί αναγνωρισμένο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής οδηγεί στην απόκτηση συγκρίσιμων ακαδημαϊκών προσόντων με τίτλο σπουδών που χορηγείται από Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της ημεδαπής. η)...

Άρθρο 305 Ακαδημαϊκή ισοδυναμία – Συνέπειες

Η ακαδημαϊκή αναγνώριση συνίσταται στην πιστοποίηση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής με τους τίτλους σπουδών που απονέμονται από τα ελληνικά Α.Ε.Ι.

Άρθρο 306 Προϋποθέσεις ακαδημαϊκής ισοδυναμίας

1. Οι τίτλοι σπουδών των αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής αναγνωρίζονται ως ακαδημαϊκά ισοδύναμοι τίτλοι σπουδών της ημεδαπής, εφόσον το σύνολο των σπουδών έχει πραγματοποιηθεί εκτός ελληνικής επικράτειας ή μέρος αυτού έχει πραγματοποιηθεί εντός ελληνικής επικράτειας σε δημόσιο ίδρυμα ως ακολούθως: α) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών πρώτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης, εφόσον ο τίτλος σπουδών κατατάσσεται στο επίπεδο έξι (6) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020 (Α' 254), περί της αρχιτεκτονικής δομής και των περιγραφικών δεικτών επιπέδων πλαισίου και αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον σε εκατόν ογδόντα (180) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα πιστωτικών μονάδων τρίτων χωρών, β).... 2... 3... 4. Ως σύνολο σπουδών της παρ. 1 νοούνται η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και οι όροι αξιολόγησης, προαγωγής και αποφοίτησης.

Άρθρο 310 Διαδικασία ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης

1. Η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση του Προέδρου του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν της διαδικασίας του παρόντος. 2....

Άρθρο 311 Αντισταθμιστικά μέτρα

1. Ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατά τη διαδικασία αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών πρώτου κύκλου, πλην τίτλων Ιατρικής και Οδοντιατρικής που αποκτήθηκαν στην αλλοδαπή, κατόπιν εξέτασης του φακέλου και της αίτησης του ενδιαφερόμενου, μπορεί να εκδώσει αιτιολογημένη απόφαση για αντισταθμιστικά μέτρα που περιλαμβάνουν

γραφτή δοκιμασία ή πρακτική άσκηση ή εκπόνηση διπλωματικής εργασίας ή συνδυασμό αυτών, σύμφωνα με τις επόμενες παραγράφους.

2. Ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν εξέτασης του φακέλου και της αίτησης, μπορεί να εκδώσει απόφαση για αντισταθμιστικά μέτρα, εφόσον από την εξέταση της αίτησης και του φακέλου προκύπτουν ουσιώδεις διαφορές μεταξύ του προγράμματος σπουδών που παρακολούθησε ο αιτών και του προγράμματος σπουδών συγκρίσιμου τίτλου σπουδών Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής.

3. Η γραπτή δοκιμασία ακαδημαϊκής ισοδυναμίας σε επιστημονικά αντικείμενα - μαθήματα που καθορίζει το Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. λαμβάνει χώρα σε κάθε εξεταστική περίοδο, που ορίζεται για το συγκεκριμένο μάθημα - επιστημονικό αντικείμενο σε Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής. ... Μετά την εξέταση, η Γραμματεία του Τμήματος εκδίδει βεβαίωση αποτελέσματος, με ένδειξη «επιτυχώς» ή μη και με βαθμολόγηση, την οποία ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει στον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., προκειμένου να διαπιστωθεί ότι πληρούνται οι όροι για την αναγνώριση που αποφασίστηκαν με την προηγούμενη απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

4. Για λόγους εφαρμογής του παρόντος, νοούνται ως «τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικοί» οι τομείς των οποίων η γνώση, οι αποκτηθείσες δεξιότητες και ικανότητες είναι απαραίτητες για ακαδημαϊκή αναγνώριση και ως προς τους οποίους η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά το περιεχόμενο σε σχέση με την εκπαίδευση που απαιτείται στην Ελλάδα. 5...

7. Η απόφαση επιβολής αντισταθμιστικών μέτρων συνοδεύεται από επαρκή αιτιολόγηση. Ειδικότερα, στον αιτούντα πρέπει να γνωστοποιούνται οι ουσιαστικές διαφορές που αναφέρονται στην παρ. 4 και οι λόγοι για τους οποίους οι εν λόγω διαφορές δεν μπορούν να αντισταθμιστούν από γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο των σπουδών του.

8. Τα Α.Ε.Ι. υποχρεούνται να δέχονται, μέσα στις δύο (2) επόμενες εξεταστικές περιόδους από την υποβολή στο ίδρυμα της σχετικής αίτησης του ενδιαφερομένου, υποψηφίους που παραπέμπονται από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. για εξέταση σε συμπληρωματικά μαθήματα ή σε πρακτική άσκηση σε αριθμό τουλάχιστον ίσο με το δέκα τοις εκατό (10%) των εισακτέων στα αντίστοιχα Τμήματα κατά το συγκεκριμένο ακαδημαϊκό έτος. Παράλειψη της υποχρέωσής τους αυτής συνιστά παράβαση καθήκοντος του οργάνου που είναι αρμόδιο για την αποδοχή της αίτησης εξέτασης».

10. Στα άρθρα 4, 6, 10, 15-19 και 23 του ν. 4194/2013 «Κώδικας Δικηγόρων» (Α΄ 208), όπως τα άρθρα 15, 16 και 19 αντικαταστάθηκαν και διαμορφώθηκαν με τα άρθρα 4, 5 και 7 του ν.4745/2020 (Α΄ 214), ορίζεται ότι:

«Άρθρο 4 Απόκτηση της δικηγορικής ιδιότητας.

Τη δικηγορική ιδιότητα αποκτά εκείνος: α) ο οποίος έχει επαρκείς γνώσεις για να ασκεί το λειτούργημα του μετά από επιτυχή συμμετοχή του σε πανελλήνιες εξετάσεις, β)....

Άρθρο 6 Προϋποθέσεις δικηγορικής ιδιότητας - Κωλύματα

Ο δικηγόρος πρέπει: 1... 2. Να είναι κάτοχος πτυχίου Νομικού Τμήματος ή Νομικής Σχολής Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της ημεδαπής ή άλλου κράτους-μέλους της Ε.Ε., εφόσον έχει περατώσει με επιτυχία τη διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 15 του Τμήματος Β΄, ή τρίτου κράτους, εφόσον αυτό έχει αναγνωρισθεί από τον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), που προβλέπεται στο άρθρο 1 του ν. 3328/2005 (Α΄ 80). 3... 4.....

Άρθρο 10 Γενικές προϋποθέσεις για την έναρξη της άσκησης

1. Εκείνος που ενδιαφέρεται να εγγραφεί ως ασκούμενος δικηγόρος πρέπει, μέσα σε εύλογο χρόνο από τη λήψη του πτυχίου του, να καταθέσει αίτηση για την εγγραφή του ως ασκούμενος δικηγόρος στον Πρόεδρο του δικηγορικού συλλόγου στην περιφέρεια του οποίου επιθυμεί να ασκηθεί, συνυποβάλλοντας και βεβαίωση έναρξης άσκησης από τον δικηγόρο στον οποίο ασκείται...2....

Άρθρο 15 Ειδικές προϋποθέσεις

1. Πτυχιούχοι ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής μπορούν να πραγματοποιούν άσκηση στην Ελλάδα, εφόσον: α) είναι πολίτες κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλου συμβαλλόμενου κράτους της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, β) είναι κάτοχοι πτυχίου Νομικής Σχολής των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων των κρατών της περ. α΄, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 6.

1. α. Για το αίτημα εγγραφής στο Μητρώο ασκουμένων αποφαινεται Επιτροπή Αξιολόγησης, η οποία συγκροτείται με απόφαση της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων της Χώρας. Η Επιτροπή αποτελείται από τους Προέδρους των Δικηγορικών Συλλόγων ως εξής: α)....

1. δ. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των περ. α΄ και β΄ της παρ. 1, η Επιτροπή διερευνά αν τα εν γένει προσόντα του ενδιαφερομένου είναι αντίστοιχα προς εκείνα που απαιτούνται για την εγγραφή πτυχιούχου νομικού τμήματος ή νομικής σχολής ως ασκούμενου. Κατά την κρίση της αυτή λαμβάνονται υπόψη οι τίτλοι σπουδών του

υποψηφίου, τα γνωστικά αντικείμενα τα οποία έχει διδαχθεί, τα δικαιολογητικά που προσκομίζει και η εν γένει εμπειρία του σε εργασίες νομικής φύσεως. Λαμβάνονται επίσης, υπόψη οι διαφορές των ευρωπαϊκών εννόμων τάξεων. Σε περίπτωση διαπίστωσης μη αντιστοιχίας των επαγγελματικών προσόντων, η Επιτροπή Αξιολόγησης προσδιορίζει σε ποιά γνωστικά αντικείμενα του ελληνικού δικαίου διαπιστώνεται αυτή, καθορίζει τα προς εξέταση μαθήματα και παραπέμπει τον φάκελο του αιτούντος στην Επιτροπή του άρθρου 16.

2... 3. Πτυχιούχοι Νομικών Σχολών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κρατών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, των οποίων το πτυχίο έχει αναγνωρισθεί από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ως ισότιμο και αντίστοιχο με το απονεμόμενο από τις Νομικές Σχολές των ημεδαπών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 6, συμμετέχουν σε δοκιμασία επάρκειας, που πιστοποιεί ότι οι γνώσεις και τα προσόντα τους αντιστοιχούν στις γνώσεις και τα προσόντα που απαιτούνται από τον παρόντα για την απόκτηση της ιδιότητας του ασκούμενου δικηγόρου. Με τη δοκιμασία επάρκειας πιστοποιείται η γνώση του ημεδαπού δικαίου, όπως αυτή πιστοποιείται με το πτυχίο Νομικού Τμήματος ή Νομικής Σχολής ημεδαπού ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Άρθρο 16 Μόνιμη Επιτροπή Δοκιμασίας Επάρκειας

1. Στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών συνιστάται πενταμελής Μόνιμη Επιτροπή Δοκιμασίας Επάρκειας, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

2. α) Η Επιτροπή της παρ. 1 ορίζεται για τρία (3) έτη, εδρεύει στην Αθήνα και λειτουργεί στα γραφεία του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και αποτελείται από: αα) τον Κοσμήτορα ή τον Πρόεδρο του Νομικού Τμήματος Νομικών Σχολών της Χώρας ή τον αναπληρωτή του, ως Πρόεδρο, αβ) έναν (1) καθηγητή Νομικού Τμήματος ή Νομικής Σχολής Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ή τον αναπληρωτή του, ως μέλος και αγ) τους Προέδρους των Δικηγορικών Συλλόγων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πειραιώς ή τους αναπληρωτές τους ως μέλη. β)...

3. Η Επιτροπή είναι αποκλειστικά αρμόδια και για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων, σύμφωνα με το π.δ. 122/2010 (Α' 200), και αφορά στον πολίτη κράτους-μέλους της Ε.Ε., ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει το επάγγελμα του δικηγόρου στην Ελλάδα, έχοντας αποκτήσει τα επαγγελματικά του προσόντα σε άλλο κράτος - μέλος. 3.Α. Σε περίπτωση διαπίστωσης μη αντιστοιχίας των επαγγελματικών προσόντων των αιτούντων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 15, η Επιτροπή είναι αρμόδια για τη διενέργεια της δοκιμασίας, με την οποία οι αιτούντες αποδεικνύουν τη γνώση τους. Προς τούτο παρέχεται

σε αυτούς το δικαίωμα συμμετοχής στη δοκιμασία επάρκειας του άρθρου 17 μόνον ως προς εκείνα τα γνωστικά αντικείμενα, για τα οποία έχει διαπιστωθεί έλλειψη αντιστοιχίας από την Επιτροπή Αξιολόγησης του άρθρου 15.

Άρθρο 17 Δοκιμασία Επάρκειας και περιεχόμενο της

1. Η δοκιμασία επάρκειας διενεργείται από τη Μόνιμη Επιτροπή Δοκιμασίας Επάρκειας... και περιλαμβάνει γραπτές εξετάσεις στην ελληνική γλώσσα που αφορούν στις αναγκαίες γνώσεις του ελληνικού δικαίου.

2. Η δοκιμασία περιλαμβάνει την εξέταση στο ελληνικό Σύνταγμα, στο αστικό, ποινικό και διοικητικό δίκαιο, καθώς και στα αντίστοιχα δικονομικά δίκαια.

3... 8. Αυτός που επιτυγχάνει στη δοκιμασία επάρκειας εγγράφεται, μετά από αίτηση του, στο μητρώο ασκουμένων δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου, όπου επιθυμεί να ασκηθεί....

Άρθρο 18 Συμμετοχή στον διαγωνισμό

1. Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό υποψήφιων δικηγόρων έχει ο ασκούμενος δικηγόρος που συμπλήρωσε τον νόμιμο χρόνο άσκησης. 2...

Άρθρο 19 Μορφή και διαδικασία του διαγωνισμού

1. Ο διαγωνισμός των υποψήφιων δικηγόρων είναι πανελλήνιος και διεξάγεται ταυτόχρονα σε όλες τις έδρες των εφετειακών επιτροπών. Την κεντρική ευθύνη και εποπτεία για τη διεξαγωγή του διαγωνισμού έχει η Ολομέλεια των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας. 2...

3. Η εξέταση είναι γραπτή .... Στους υποψήφιους δίδονται πρακτικά θέματα με περισσότερα ερωτήματα στους κλάδους: α) Αστικού Δικαίου και Πολιτικής Δικονομίας, β) Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας, γ) Εμπορικού Δικαίου, δ) Δημοσίου Δικαίου, Διοικητικής Διαδικασίας και Διοικητικής Δικονομίας και ε) Κώδικα Δικηγόρων και Κώδικα Δεοντολογίας. 4....5...

Άρθρο 23 Διορισμός δικηγόρων

1. Όποιος επιτυγχάνει στις πανελλήνιες εξετάσεις μπορεί να ζητήσει τον διορισμό του ως δικηγόρος στον Δικηγορικό Σύλλογο του Πρωτοδικείου, που εκείνος επιθυμεί, με αίτησή του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης....».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων:

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος, συνάγονται τα ακόλουθα:

11. Η αρμοδιότητα κρίσης τίτλων σπουδών της αλλοδαπής ανήκε, αρχικά, στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής (βλ. ν.5343/1932 άρθρο 220). Στη συνέχεια, η αρμοδιότητα ακαδημαϊκής αναγνώρισης τίτλων σπουδών που απονέμονται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής περιήλθε στο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Διαπανεπιστημιακόν Κέντρον Αναγνώρισεως Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής» (Δι.Κ.Α.Τ.Σ.Α.), που συστάθηκε με το ν. 741/1977 (Α΄ 314). Με το ν.3328/2005 (άρθρο 19) καταργήθηκε το Δι.Κ.Α.Τ.Σ.Α., καθώς και η δημόσια υπηρεσία με τον τίτλο Ι.Τ.Ε., που είχε συσταθεί με το ν. 1404/1983, Α΄ 173, και οι αρμοδιότητές τους περιήλθαν στον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που ιδρύθηκε με τον ίδιο ως άνω νόμο (άρθρο 1 ν. 3328/2005) και εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, ήδη Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (ΣΤΕ 3099-3104/2017 7μ. σκ. 15, 3363/2011 σκ.3-4, 2664/1986, 360/1986, 199/1985 7μ.). Ήδη, η λειτουργία του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. διέπεται από τις διατάξεις του ν.4957/2022 (άρθρα 297 επ.).

12. Υπό την ισχύ των ν.741/1977 και ν.3328/2005, έχει γίνει από τη νομολογία δεκτό ότι η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοτιμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής διέπεται από την εθνική νομοθεσία, διότι ανάγεται στην εσωτερική οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος των σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης κάθε κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την οποία αυτό έχει αποκλειστική αρμοδιότητα, ενόψει του, κατ' άρθρο 165 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σεβασμού της εθνικής, πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας αυτών (ΣΤΕ 178/2023 Ολομ. σκ.15, 3457/1998 Ολομ. σκ.16, 567/2010 7μ., σκ.12, 2253/2019 σκ.6, 1698/2013 σκ.9, 3735/2011 σκ.11, ΔΕΑ 1909/2024 σκ. 10, 2858/2013 σκ.11, 1102/2011 σκ.14), καθώς επίσης ότι διαφορετικό είναι το ζήτημα της αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοτιμίας των τίτλων σπουδών, η οποία δεν ανήκε στο ΔΙΚΑΤΣΑ, ούτε στον ΔΟΑΤΑΠ (ΣΤΕ 3099-3104/2017 7μ. σκ.16, ΣΤΕ 1412/2011 σκ. 10, 907/2005 σκ.9, 1462/2003 σκ.7, 270/2002 σκ.6, ΣΤΕ 3457/1998 Ολομ. σκ.10).

13. Υπό το προϊσχύσαν καθεστώς (άρθρα 2 α ν.741/1977 και 4 ν. 3328/2005), οι τίτλοι σπουδών της αλλοδαπής αναγνωρίζονταν ως ισότιμοι ή ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τους απονεμόμενους από τα ελληνικά Α.Ε.Ι. τίτλους σπουδών, σε δυο στάδια (ΣΤΕ 546-547/2016 7μ. σκ.9). Στο πρώτο στάδιο κρίνεται αν το αλλοδαπό εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο φοίτησε ο ενδιαφερόμενος και το οποίο χορήγησε τον υπό αναγνώριση τίτλο σπουδών, είναι ομοταγές, αν δηλαδή, από την άποψη του είδους και του περιεχομένου

των παρεχομένων σε αυτό γνώσεων, καθώς και από την άποψη των προσόντων των διδασκόντων και των προϋποθέσεων της εισαγωγής των σπουδαστών σε αυτό, ανήκει στην ανώτατη βαθμίδα εκπαίδευσης και μάλιστα στον ίδιο ή ομοειδή κύκλο επιστημών. Εφόσον το ομοταγές του αλλοδαπού εκπαιδευτικού ιδρύματος αναγνωρισθεί, έπεται το δεύτερο στάδιο, κατά το οποίο κρίνεται το ισότιμο του αλλοδαπού τίτλου σπουδών, αν δηλαδή αυτός, αφενός αποκτήθηκε με διαδικασία και ουσιαστικές προϋποθέσεις (π.χ. διάρκεια σπουδών, τρόπος διδασκαλίας, σημασία και τρόπος εξέτασης ή άλλης δοκιμασίας για προαγωγή ή αποφοίτηση των σπουδαστών) ανάλογες με αυτές που ισχύουν στην Ελλάδα και που αποδεικνύουν ότι ο τίτλος σπουδών είναι της αυτής επιστημονικής αξίας και του αυτού επιπέδου με τους τίτλους σπουδών των ελληνικών Α.Ε.Ι. προς το οποίο κρίθηκε η ισοτιμία του (ΣτΕ 3735/2011 σκ. 7, 3231/2010 σκ.9, 3170/2006 7μ. σκ.5).

14. Περαιτέρω, προβλεπόταν ότι αλλοδαπός τίτλος σπουδών που αναγνωρίσθηκε ως ισότιμος με συγκεκριμένο πτυχίο ελληνικού Α.Ε.Ι., μπορούσε να αναγνωρισθεί και ως αντίστοιχος προς το πτυχίο αυτό, κατόπιν συγκριτικής αξιολόγησης των αντίστοιχων προγραμμάτων σπουδών (ΣτΕ 3735/2011 σκ.7, 3231/2010 σκ.9). Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης, η αναγνώριση της αντιστοιχίας ήταν δυνατή μόνο μετά από επιτυχή συμπληρωματική εξέταση στα μη διδαχθέντα στην αλλοδαπή μαθήματα του αυτού κύκλου σπουδών, η επιτυχής παρακολούθηση των οποίων στην Ελλάδα προβλεπόταν ως προϋπόθεση για την χορήγηση του αντιστοίχου πτυχίου (ΣτΕ 1893/1999 σκ.7).

15. Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής υποχρεούνταν να δέχονται τους αιτούντες την ακαδημαϊκή αναγνώριση των τίτλων σπουδών τους, αρχικώς προς κατάταξη στο προσδιοριζόμενο από το Δι.Κ.Α.Τ.Σ.Α. έτος σπουδών και, στη συνέχεια, προς εξέταση των οριζομένων από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. μαθημάτων και η τυχόν παράλειψή τους έχει κριθεί ότι συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας (ΣτΕ 2223/1986 πρβλ. ΣτΕ 2009/2011, 2664/1986).

16. Στις προαναφερόμενες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες επιλύθηκαν ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων των ν.741/1977 και ν.3328/2005,εμπεριέχεται, συμφώνως προς τις διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 του Συντάγματος, έμμεση / σιωπηρή κρίση περί μη αντίθεσης των διατάξεων αυτών προς οιαδήποτε υπερνομοθετικής ισχύος διάταξη (πρβλ. ΣτΕ 352/2024 σκ.10, ΣτΕ 1108/2020 σκ.7), και ειδικότερα, όπως ρητώς κρίθηκε με την απόφαση ΣτΕ 3678/2009 (σκ.6), προς την συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα με την οποία οι επιβαλλόμενοι από το νόμο περιορισμοί στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων πρέπει

να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από το νομοθέτη σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι σε σχέση προς αυτόν (ΣΤΕ 2560/2014, 7μ. σκ.9), η οποία εξετάζεται αυτεπαγγέλτως.

17. Εξάλλου, όπως έχει κριθεί (ΣΤΕ1378/2024), με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 16 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας και επιλογής μόρφωσης, η οποία παρέχει τα αναγκαία κατά νόμον προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος που έκαστος επιλέγει (ΣΤΕ 1575/2016), ειδικότερα δε με τις προστατευτικές της παιδείας διατάξεις, οι οποίες την ανάγουν σε αποστολή του κράτους, θεσπίζεται δικαίωμα στην παιδεία (ΣΤΕ 987/2014 Ολομ.), το οποίο περιλαμβάνει δικαίωμα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος (ΣΤΕ 1575/2016, 1251/2015 Ολομ., 987/2014 Ολομ.). Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των ως άνω συνταγματικών διατάξεων συνάγεται ότι επιβάλλεται στον κοινό νομοθέτη να οργανώσει σύστημα εισαγωγής στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατόπιν επιλογής των υποψηφίων που έχουν τα αναγκαία εφόδια για την ενεργό παρακολούθηση της θεωρητικής και πρακτικής διδασκαλίας (ΣΤΕ 4137/1990, 673/1987), το σύστημα δε αυτό πρέπει να στηρίζεται σε γενικά, αντικειμενικά και πρόσφορα κριτήρια αμιγώς ακαδημαϊκά, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη και άλλης φύσης κριτήρια, μη ακαδημαϊκά (ΣΤΕ1097/2023 Ολομ., 1251/2015 Ολομ., 986-8/2014 Ολομ.), και να είναι σύμφωνο με τις αρχές της ισότητας, δηλαδή να διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες εισόδου σε αυτήν οποιουδήποτε ενδιαφερομένου (ΣΤΕ 1575/2016, 2811/2002 Ολομ.), της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της σταδιοδρομίας εκάστου ανάλογα με την προσωπική του αξία, δεδομένου άλλωστε και ότι μόνο υπό αυτούς τους όρους είναι δυνατή η επίτευξη της αποστολής των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΣΤΕ 2467/2001, 3351/2000 Ολομ.) και η εύρυθμη λειτουργία τους (ΣΤΕ 4137/1990, 673/1987).

18. Ήδη τα θέματα της ακαδημαϊκής αναγνώρισης τίτλων σπουδών που απονέμονται από εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, ρυθμίζονται με τον ν. 4957/2022. Ως ακαδημαϊκή αναγνώριση νοείται η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας, δηλαδή η πιστοποίηση ότι ο τίτλος σπουδών που χορηγεί αναγνωρισμένο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής οδηγεί στην απόκτηση συγκρίσιμων ακαδημαϊκών προσόντων με τίτλο σπουδών που χορηγείται από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής. Από τις διατάξεις του νόμου αυτού (άρθρα 299, 306 και 308) συνάγεται ότι προϋπόθεση αναγνώρισης της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών

πρώτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής με τίτλους πρώτου κύκλου σπουδών της ημεδαπής, εφόσον το σύνολο των σπουδών έχει πραγματοποιηθεί εκτός της ελληνικής επικράτειας, ή μέρος αυτού έχει πραγματοποιηθεί εντός της ελληνικής επικράτειας σε δημόσιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, είναι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης ακαδημαϊκής εκπαίδευσης και οι ακαδημαϊκοί τίτλοι πρώτου κύκλου σπουδών που αυτά απονέμουν να είναι αναγνωρισμένα από τα αρμόδια όργανα στη χώρα τους και να συμπεριλαμβάνονται στο Εθνικό Μητρώο Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης της αλλοδαπής και στο Εθνικό Μητρώο Τύπων Τίτλων Σπουδών Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων της αλλοδαπής, οι δε τίτλοι πρώτου κύκλου σπουδών που απονέμουν τα αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής να κατατάσσονται στο επίπεδο έξι (6) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 46 του ν. 4763/2020 (Α΄ 254), περί της αρχιτεκτονικής δομής και των περιγραφικών δεικτών επιπέδου πλαισίου και να αντιστοιχούν κατ' ελάχιστον σε εκατόν ογδόντα (180) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων (για τις περιπτώσεις μη αντιστοίχισης και κατάταξης των τίτλων σπουδών στα επίπεδα του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων ή όταν δεν είναι γνωστός ο αριθμός των μονάδων του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων αυτών ή όταν τα προγράμματα σπουδών δεν αξιολογούνται από αναγνωρισμένες αρχές πιστοποίησης προγραμμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα απονομής του τίτλου σπουδών, ειδικότερα, παρ. 2 και 3 του άρθρου 306 του ν.4957/2022).

19. Εφόσον διαπιστωθεί ότι πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, όσον αφορά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής και τους απονεμόμενους από αυτά τίτλους σπουδών, για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τους με τίτλους σπουδών των Α.Ε.Ι. της ημεδαπής, τα προγράμματα σπουδών, συγκρίσιμων ως προς το επιστημονικό αντικείμενό τους τίτλων, εξετάζονται από τα αρμόδια όργανα του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., προκειμένου να διαπιστωθεί αν, κατά την επιστημονική κρίση τους, υφίστανται μεταξύ αυτών ουσιώδεις διαφορές κατά την έννοια του νόμου, δηλαδή τομείς των οποίων η γνώση, οι αποκτηθείσες δεξιότητες και ικανότητες είναι απαραίτητες για ακαδημαϊκή αναγνώριση και ως προς τους οποίους η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών την ακαδημαϊκή αναγνώριση παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά το περιεχόμενο σε σχέση με την εκπαίδευση που απαιτείται στην Ελλάδα, δοθέντος ότι η ακαδημαϊκή αναγνώριση του αλλοδαπού τίτλου σπουδών, προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι ο τίτλος αυτός είναι πράγματι της αυτής επιστημονικής αξίας με τους τίτλους σπουδών

των ελληνικών Α.Ε.Ι.. Σε περίπτωση που διαπιστωθούν τέτοιες ουσιώδεις διαφορές, για την ακαδημαϊκή αναγνώριση επιβάλλονται στον ενδιαφερόμενο αντισταθμιστικά μέτρα, τα οποία συνίστανται, κατά περίπτωση, σε γραπτή δοκιμασία – εξέταση, εκπόνηση διπλωματικής εργασίας ή και πρακτική άσκηση σε Α.Ε.Ι. της ημεδαπής.

20. Ειδικότερα, σε περίπτωση κατά την οποία δεν είναι δυνατή η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής με τους τίτλους σπουδών που απονέμονται από τα ελληνικά Α.Ε.Ι., λόγω της διαπίστωσης της ύπαρξης ουσιωδών διαφορών στην εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών την ακαδημαϊκή αναγνώριση σε σχέση με την εκπαίδευση που απαιτείται στην Ελλάδα, δοθέντος ότι η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας αφορά μόνο σε ακαδημαϊκούς τίτλους σπουδών, ανώτατης ακαδημαϊκής εκπαίδευσης της αλλοδαπής και υπό την προϋπόθεση ότι το σύνολο των σπουδών πραγματοποιήθηκε εκτός της ελληνικής επικράτειας, για την αντιστάθμιση αυτών των ουσιωδών διαφορών, απαιτείται, από το νόμο, ενόψει των προαναφερομένων διατάξεων του άρθρου 16 του Συντάγματος, η γραπτή δοκιμασία - εξέταση, κατόπιν παρακολούθησης, όπου αυτή είναι υποχρεωτική, στα ορισθέντα επιστημονικά αντικείμενα – μαθήματα, σε εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης ακαδημαϊκής εκπαίδευσης της ημεδαπής, κατόπιν επιλογής του ενδιαφερομένου (βλ. αιτιολογική έκθεση άρθρου 311 παρ.8 του ν.4957/2022) .

21. Επομένως, από τις προεκτεθείσες διατάξεις του ν. 4957/2022 για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας δεν παρέχεται δυνατότητα συνεκτίμησης γνώσεων, προσόντων (δεξιοτήτων και ικανοτήτων) ή επαγγελματικής πείρας, που έχουν αποκτηθεί από τον αιτούντα εκτός του ακαδημαϊκού προγράμματος σπουδών του. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι σύμφωνες με τις προβλέψεις της Σύμβασης της Λισαβόνας, που κυρώθηκε με το ν. 5114/2024, για την αναγνώριση του τίτλου σπουδών σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ευρωπαϊκή περιφέρεια, σύμφωνα με την οποία, η αναγνώριση του τίτλου γίνεται αποκλειστικά με βάση κατάλληλες πληροφορίες που αφορούν τον τίτλο και τις γνώσεις και δεξιότητες που ο τίτλος πιστοποιεί (άρθρα III.3, VI.1).

22. Διαφορετικό είναι το ζήτημα της αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλων σπουδών που απονεμήθηκαν σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διέπεται από το ενωσιακό δίκαιο (ΝΣΚ 23/2017, σκ.4). Κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣΤΕ 3099-3104/2017 7μ. σκ.12, ΣΤΕ 2770/2011 Ολομ., ΣΤΕ 2483/2018, ΣΤΕ 1597/2018), ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν κράτος μέλος της Ένωσης (κράτος υποδοχής) εξετάζει αν θα επιτρέψει σε ενωσιακό υπήκοο, ακόμη και πολίτη του ιδίου, την άσκηση επαγγέλματος για την οποία, κατά τη

νομοθεσία του κράτους αυτού, απαιτούνται προσόντα πιστοποιούμενα με την κατοχή ορισμένου τίτλου, οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη τους τίτλους, τους οποίους έχει αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος σε άλλο κράτος μέλος (κράτος προέλευσης) και οι οποίοι συνιστούν νόμιμη προϋπόθεση για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος στο κράτος εκείνο και δεν επιτρέπεται να μη λαμβάνονται υπόψη εξαιτίας ακαδημαϊκών και μόνο ως προς την αντίστοιχη εκπαίδευση διαφορών μεταξύ κράτους προέλευσης και κράτους υποδοχής, αλλά το κράτος υποδοχής πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να εξετάζει τους εν λόγω τίτλους, να συγκρίνει τις ικανότητες που πιστοποιούνται με αυτούς προς τα αντίστοιχα προσόντα που απαιτούνται κατά τη δική του νομοθεσία για το συγκεκριμένο επάγγελμα και, ανάλογα με το αποτέλεσμα της σύγκρισης, είτε (επί αντιστοιχίας των προσόντων) να επιτρέπει άνευ άλλου την πρόσβαση στο επάγγελμα, είτε (επί μερικής μόνον αντιστοιχίας) να αξιώνει από τον ενδιαφερόμενο να αποδείξει ότι έχει συμπληρώσει με άλλους τρόπους τα υπολειπόμενα προσόντα.

23. Τα ανωτέρω ισχύουν και στην περίπτωση δικηγόρων και ασκουμένων δικηγόρων· επομένως, όταν ενωσιακός υπήκοος ζητεί να του επιτραπεί να διανύσει σε κράτος μέλος την πρακτική άσκηση που προβλέπεται στο κράτος αυτό ως προϋπόθεση για την άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου και επικαλείται προς τούτο τίτλους, τους οποίους έχει αποκτήσει σε άλλο κράτος μέλος και οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο κράτος εκείνο για την πρόσβαση σε αντίστοιχη δραστηριότητα, η αρμόδια αρχή του κράτους υποδοχής οφείλει να λάβει υπόψη τους εν λόγω τίτλους και, συνεκτιμώντας τους στο πλαίσιο συνολικής αξιολόγησης της εκπαίδευσης και των εν γένει προσόντων του αιτούντος, να εξακριβώσει αν και κατά πόσον οι γνώσεις που πιστοποιούνται με τους τίτλους αυτούς και τα κτηθέντα στο κράτος προέλευσης προσόντα ή επαγγελματική πείρα, καθώς και η πείρα, την οποία έχει αποκτήσει ο αιτών στο κράτος υποδοχής, πληρούν, μερικώς έστω, τις σχετικές ουσιαστικές προϋποθέσεις που απαιτούνται στο τελευταίο αυτό κράτος. Κατά την αξιολόγηση αυτή, το κράτος υποδοχής μπορεί να προβαίνει σε συγκριτική εξέταση των απαιτούμενων από το ίδιο διπλωμάτων με εκείνα του κράτους προέλευσης, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις διαφορές των εθνικών εννόμων τάξεων, δεν μπορεί όμως να αρνηθεί την ικανοποίηση του σχετικού αιτήματος με μόνη την αιτιολογία ότι πτυχίο νομικής που αποκτήθηκε στο κράτος προέλευσης δεν έχει τύχει ακαδημαϊκής αναγνώρισης στο κράτος υποδοχής (ΣΤΕ 354/2020, 3099-3104/2017, 7μ.).

24. Η αρμοδιότητα απόφασης επί του αιτήματος εγγραφής πτυχιούχου Νομικής Σχολής Πανεπιστημιακού Ιδρύματος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο μητρώο ασκουμένων Δικηγορικού Συλλόγου στην Ελλάδα ανήκει στην Επιτροπή Αξιολόγησης του άρθρου 15 του Κώδικα Δικηγόρων, η οποία, πάντως, κατά τον έλεγχο της επαγγελματικής ισοτιμίας του τίτλου είναι υποχρεωμένη να συνεκτιμήσει την πράξη του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π για την ακαδημαϊκή αναγνώριση αυτού και τα αντισταθμιστικά μέτρα που τυχόν έχουν ληφθεί και να αποφανθεί αιτιολογημένα, ανάλογα με τα ειδικότερα χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας (ΣΤΕ 354/2020, 3099-3104/2017, 7μ.).

25. Αντίστοιχη υποχρέωση δεν προβλέπεται για τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. στην περίπτωση που η εξέταση της επαγγελματικής ισοτιμίας του τίτλου σπουδών Νομικής έχει προηγηθεί της αναγνώρισης της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας του. Από τις διατάξεις του ν.4957/2022, που ρυθμίζουν την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής, δεν παρέχεται η δυνατότητα να λαμβάνονται υπόψη γνώσεις, προσόντα ή επαγγελματική πείρα, που δεν έχουν αποκτηθεί στα πλαίσια ακαδημαϊκού προγράμματος σπουδών που υποβάλλεται προς αξιολόγηση.

26. Εξάλλου, με την υποβολή του ασκούμενου δικηγόρου, μετά την συμπλήρωση δεκαοκτάμηνης άσκησης, σε γραπτές εξετάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 3 του Κώδικα Δικηγόρων, για την απόκτηση της δικηγορικής ιδιότητας, εξυπηρετείται κυρίως ο σκοπός της εξακρίβωσης της επάρκειας των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί κατά την περίοδο της άσκησης, και όχι στο πλαίσιο κύκλου σπουδών (ΣΤΕ 3099-3104/2018, 7μ. σκ. 17).

27. Επομένως, στην περίπτωση του ερωτήματος, ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατά την άσκηση δέσμιας αρμοδιότητάς του για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλου σπουδών Νομικής αναγνωρισμένου εκπαιδευτικού ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, δεν δύναται να λάβει υπόψη τα επιτυχή αποτελέσματα εξετάσεων (δοκιμασία επάρκειας, διαγωνισμός υποψήφιων δικηγόρων) των άρθρων 17 και 19 του ν.4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων), ούτε την πρακτική άσκηση ή και την επαγγελματική πείρα της αιτούσας για την ακαδημαϊκή αναγνώριση του τίτλου σπουδών της. Ειδικότερα, ενόψει των διατάξεων του άρθρου 16 του Συντάγματος και της διάκρισης ακαδημαϊκής αναγνώρισης και αναγνώρισης επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής, του διαφορετικού θεσμικού πλαισίου που διέπει τις ανωτέρω διαδικασίες αναγνώρισης και του διαφορετικού σκοπού που εξυπηρετούν αυτές, αλλά και ειδικότερα των σκοπών αφενός της γραπτής δοκιμασίας – εξέτασης σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό

Ίδρυμα της ημεδαπής, κατ' άρθρο 311 του ν.4957/2022, για την αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής προς τους τίτλους σπουδών που απονέμονται από ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και αφετέρου της δοκιμασίας επάρκειας που διενεργείται από τη Μόνιμη Επιτροπή Δοκιμασίας Επάρκειας, κατ' άρθρο 17 του Κώδικα Δικηγόρων, για την αξιολόγηση των επαγγελματικών προσόντων υποψήφιων ασκουμένων δικηγόρων και τον έλεγχο της επαγγελματικής ισοτιμίας του τίτλου σπουδών τους και του διαγωνισμού υποψηφίων δικηγόρων, κατ' άρθρο 19 του Κώδικα Δικηγόρων, για την εξακρίβωση της επάρκειας των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί κατά τη διάρκεια της άσκησης, για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών Νομικής αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, το προβλεπόμενο στις διατάξεις του άρθρου 311 του ν.4957/2022 αντισταθμιστικό μέτρο της επιτυχούς γραπτής δοκιμασίας – εξέτασης στα ορισθέντα επιστημονικά αντικείμενα - μαθήματα σε εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης ακαδημαϊκής εκπαίδευσης της ημεδαπής, δεν δύναται να υποκατασταθεί από τις εξετάσεις των άρθρων 17 και 19 του ν.4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων).

Απάντηση:

28. Κατ' ακολουθίαν των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ε' Τμήμα), γνωμοδοτεί ομοφώνως ότι:

Για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών Νομικής που απονέμονται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. δεν δύναται να λαμβάνει υπόψη:

- α) επιτυχή αποτελέσματα εξετάσεων (δοκιμασίας επάρκειας, διαγωνισμού υποψηφίων δικηγόρων) των άρθρων 17 και 19 του ν.4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων) και
- β) την πρακτική άσκηση ή και την επαγγελματική πείρα του αιτούντος την ακαδημαϊκή αναγνώριση.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 23 Ιανουαρίου 2025

Η Προέδρος του Τμήματος

Η Εισηγήτρια

Αικατερίνη Γρηγορίου
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Δέσποινα Καλέση
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.